

اسناد بین‌المللی

اشاره :

پیچیدگی مقررات تعارض قوانین و مشکلات یافتن قانون حاکم در دعاوی خصوصی بین‌المللی سبب شده است که کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد (یونسیترال) به منظور یافتن راه‌حل و متحدالشکل کردن نحوه عمل دولتها و با تأکید بر تحکیم روابط دوستانه بین دولتها، از سالها پیش به کوششهایی اهتمام ورزد. از جمله این مشکلات در راه تسهیل تجارت جهانی، مسئله شمول امروز زمان در بیع بین‌المللی کالا بوده است که از سال 1972، یعنی حتی پیش از کنوانسیون راجع به قراردادهای بیع بین‌المللی کالا مورخ اول آوریل 1980، در دستور کار کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل قرار داشت. اولویتی که کمیسیون برای مسئله مرور زمان قائل شده ناشی از مشکلاتی بود که تنوع قوانین داخلی کشورها درخصوص مرور زمان عملاً ایجاد می‌کرد؛ چرا که شمول مرور زمان در قانونگذاریهای کشورهای مختلف تفاوتی

فراوانی دارد: در قوانین بعضی از کشورها مدت مرور زمان کوتاه شش ماهه وجود دارد و در بعضی دیگر بسیار طولانی (حتی به مدت سی سال) است. اعمال اینگونه مقررات در معاملات بین‌المللی نه فقط نامناسب است و موجب ناهماهنگی و ایجاد رویه‌های معارض می‌گردد و از این‌رو محتاج مقررات واحد و یکسانی است، بلکه اصولاً تعیین قانون حاکم در معاملات بین‌المللی نیز به نوبه خود دشوار است و جا دارد که قواعد مشترک و واحدی برای آن وضع گردد. از سوی دیگر، قاعده مرور زمان در رژیم‌های مختلف حقوق داخلی، «وصف حقوقی» یکسان ندارد: مقررات آن در بعضی رژیم‌های حقوقی جزو قوانین «ماهوی» و در برخی دیگر از جمله مقررات «شکلی» محسوب می‌گردد و در نتیجه برحسب اینکه قانون حاکم بر معامله یا قرارداد کدام قانون باشد و نیز برحسب اینکه آن قانون جز قوانین ماهوی باشد و نیز برحسب اینکه آن قانون جزو قوانین ماهوی باشد یا شکلی، تعیین قوانین مربوطه مرور زمان در يك معامله بین‌المللی تفاوت می‌کند.

به همین جهت از سوی متخصصان کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل این نیاز به‌طور جدی احساس شد که مقرراتی سهل‌العمل و هم‌شکل جستجو کنند و با توجه به تحولات بیع بین‌المللی کالا و گستردگی مبادلات بازرگانی جهان، عهدنامه‌ای را در این زمینه تهیه کرده و به تصویب کشورها برسانند. حاصل کوشش‌های چندین ساله آنان طرح «کنوانسیون راجع به مرور زمان در بیع بین‌المللی کالا» بود که کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل در پنجمین اجلاسیه خود به سال 1972 آن را تدوین و تهیه نمود و سپس در گزارش خود به مجمع عمومی سازمان ملل آن را مطرح ساخت (سند شماره 17/A8717). مجمع عمومی نیز طی قطعنامه شماره 1929 (بیست و هفتمین اجلاسیه) در نوامبر 1972 تشکیل یک کنفرانس بین‌المللی از نمایندگان تام‌الاختیار دولتها را برای بررسی طرح کنوانسیون مزبور تصویب کرد و در دسامبر سال بعد از دبیرکل سازمان ملل درخواست نمود که کنفرانس مزبور را در مقر سازمان ملل متحد در نیویورک بین روزهای 21 مه تا 14 ژوئن

1974 برپا کند. به این ترتیب کنفرانسی با شرکت نمایندگان 66 کشور تشکیل شد که نماینده ایران نیز در آن حضور داشت و سه کشور ماداگاسکار، پرو و رومانی نماینده ناظر به کنفرانس فرستاده بودند. علاوه بر دولتها نمایندگان چندین سازمان بین‌المللی تخصصی و همچنین منطقه‌ای از آن جمله شورای اروپا نیز در کنفرانس حضور داشته‌اند. سرانجام در تاریخ 12 ژوئن 1974 «کنوانسیون راجع به مرور زمان در بیع بین‌المللی کالا» مشتمل بر 46 ماده به تصویب کنفرانس که در مقر سازمان ملل در نیویورک تشکیل شده بود، رسید و به موجب ماده 41 آن تا تاریخ 31 دسامبر 1875 برای امضای کلیه دول مفتوح بوده است.

اما با به ثمر رسیدن تلاشهای کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد در زمینه بیع بین‌المللی کالا و پس از آنکه در 11 آوریل 1980 کنوانسیون راجع به قراردادهای بیع بین‌المللی کالا در وین به تصویب نمایندگان 62 کشور رسید و نیز نظر به سیر تحول معاملات بین‌المللی و لزوم انطباق مقررات کنوانسیون مرور

زمان 1974 با کنوانسیون بیع بین‌المللی 1980، در همان روز 11 آوریل 1980 پروتکل اصلاح کنوانسیون مرور زمان 1974 در بیع بین‌المللی کالا نیز مطرح و تصویب شد، که متن 14 ماده‌ای این پروتکل اصلاحی جزء انفکافناپذیر کنوانسیون بیع بین‌المللی کالا محسوب می‌شود. بنابراین «پروتکل اصلاحی کنوانسیون مرور زمان بیع بین‌المللی کالا» در واقع اصلاحیه کنوانسیون 1974 مرور زمان است.

اینکه به لحاظ ارتباط مستقیم آن با کنوانسیون بیع بین‌المللی 1980 که ترجمه و متن انگلیسی آن در شماره قبلی «مجله حقوقی» منتشر گردید— متن انگلیسی و ترجمه فارسی کنوانسیون اولیه مرور زمان و اصلاحیه آن به‌عنوان یک سند بین‌المللی در این شماره «مجله حقوقی» منتشر می‌شود.

کنوانسیون اولیه و پروتکل اصلاحی آن در مورد مسائل ذیل است:

ابتدا در مورد مدت مرور زمان که طبق کنوانسیون چهار سال تعیین شده است و نیر تاریخ شروع آن (مواد 8 تا 12)، انقطاع و تمدید مرور زمان (مواد 13 تا

21) تغییر مدت مرور زمان، محدودیت کلی و محاسبه آن (مواد 22 تا 29) و نیز آثار بین‌المللی شمول مرور زمان (ماده 30) وضع مقررات می‌کنند و سپس به موضوع کیفیت اجرا (مواد 31 تا 33) با توجه به ماده 3 پروتکل) و چگونگی تأثیر اعلامیه‌ها و تحدید تعهدات دولتها در ارتباط با کنوانسیون می‌پردازد (مواد 34 تا 40) با توجه به مواد 4 تا 6 پروتکل).

بدیهی است کشورهایایی که به این کنوانسیون ملحق می‌شوند از حیث مقررات مرور زمان تابع کنوانسیون حاضر خواهند بود و قوانین داخلی آن درباره مواعد و مدت مرور زمان در قراردادهای بیع بین‌المللی مشمول کنوانسیون اصلی، قابل اجرا نخواهد بود.

مکانیزم ویژه‌ای که در خصوص کیفیت لازم‌الاجرا شدن این سند بین‌المللی پیش‌بینی شده قابل توجه است. طبق ماده 44 کنوانسیون در اولین روز از ماهی که پس از انقضای شش ماه از تاریخ تودیع همین سند تصویب و الحاق شروع می‌شود، کنوانسیون لازم‌الاجرا خواهد بود. سپس ماده 9 پروتکل 1980 لازم‌الاجرا شدن پروتکل

اصلاحیه را اولین روز از ششمین ماه پس از تودیع دومین سند الحاق تعیین می‌نماید مشروط بر آنکه در آن تاریخ، هم کنوانسیون مرور زمان (1974) و هم کنوانسیون بیع بین‌المللی کالا (1980) لازم‌الاجرا شده باشند. در غیراین صورت، پروتکل در اولین روز که هر دو کنوانسیونها لازم‌الاجرا می‌شوند، لازم‌الاجرا خواهد گردید.

به‌هرحال، طبق جدیدترین سند سازمان ملل درخصوص معاهدات (منتهی به اول ژانویه 1988)، نه کنوانسیون مرور زمان 1974 و نه (نتیجتاً) پروتکل اصلاحی 1980 آن، هیچ‌کدام هنوز لازم‌الاجرا نشده‌اند و ایران نیز به هیچ‌یک از آن دو ملحق نشده است.

ترجمه فارسی این سند بین‌المللی از متن رسمی انگلیسی آن به‌عمل آمده است و تلاش شده مواد مشابهی که در آن و کنوانسیون بین‌المللی کالا بیع وجود داشته، به عبارات یکسانی ترجمه شود. در ترجمه این سند نیز دقت حقوقی در ترجمه متن و اصلاحات آن بر روانی ترجمه اولی دانسته شده، هرچند ضرورت روانی و سلاست

جملات نیز از نظر دور نمانده است.
«مجله حقوقی»